

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

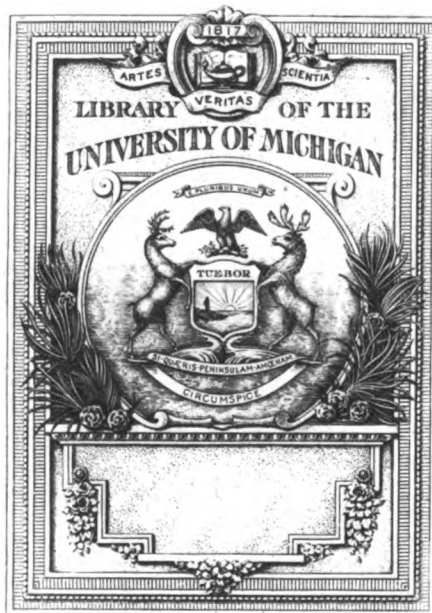
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

tudni mors scōrum eius, Iste enim scī utique pōnem terram tam
 scī habet ut semper ab omnibus ubique scī gregoriū nominatur,
 Unde letamus quibus dñm nr̄m imploramus & cessibus atq; in
 numeris peccatis quibus eum offendimus scī gregoriū nobis
 in amminiculum uocamus cum scī scilicet & apostolis & martyribus,
 Inter quos ~~scī~~ cum in celis xpō credimus conuictum illumq; cē
 sup̄ familiam suam seruum fidelem & prudentem qui in tempore
 tunc tam abundanter donauit illi mensuram ut cunctis pōnem
 sacramentū quā nando diuina. Qualiter illud granum frumentū
 mortuum multum cadens in terram adferent fructum a fidelibus
 cotidie debeat libari atq; in perpetuum gustari salutem. Quoiā de
 eo qui in eo manet & ipse in illo dicebat. beatus ille seruus quē
 cum uenerit dominus suus inuenerit sic facientem. Amen dico
 uobis sup̄ omne bonū suū constituē eum. Quam scilicet & promissio
 nem suam dominus sui beatissimū p̄iorā in conspectu eius morte
 IIIJ ID MAR. expectat feliciter in ecclesia scī petri. Cuius sedit
 episcopatum annos XIII menses. VI. dies. X. ante eius officij
 secretarium sepultus corpore dormit in pace. A quo est resurrexan
 dur in gloriam. Cuius corporis & sanguinis secreta nobis in m
 tris carnalib;

A life of Pope St. Gregory the Great

Francis Aidan Gasquet

BX
1076
.G82

BX

1076

.G82

tudni mors scōrum eius, Iste enim sc̄i utique p̄ omnem terram tam
 sc̄i habet ut semper ab omnibus ubique sc̄i gregorius nominatur,
 Unde letamur quibus dñm̄ n̄r̄s imploramus & ceteris atq; in
 numeris peccatis quibus eum offendimus sc̄i gregorium nobis
 in amm̄isculum uocamus cum sc̄i sc̄i & apostolis & martyribus
 Inter quos ~~sc̄i~~ cum in celis xp̄o credimur conuictum illumq; e
 sup̄ familiam suam sc̄i uam fidelem & prudentem qui in tempore
~~transitam~~ abundanter donauit illi mensuram ut cunctis p̄ orbem
 sacramentū ~~quā~~ nando diuina. Qualiter illud granum frum̄onj
 in ortu multum cadens in terram adferens fructum a fidelibus
 cotidie debeat libari atq; in perpetuum gustari salutem. Quo unde
 eo qui in eam & ipse in illo dicebat. beatus ille seruus quē
 cum uenerit dominus suus inuenerit sic facientem. Amended
 uobis sup̄ om̄ia bona sua constituit eum. Quam felices p̄missio
 nem suam dominus sui beatissimū p̄iorā in conspectu eius morte
 IIIJ. IDMAR. & expectat feliciter in ecclesia sc̄i petri. Cuius sedē
 ep̄i copatum annos XIII. menses VI. dies X. ante eius officij
 secretarium sepulchrum p̄ ore dormit in pace. A quo est resurrectio
 dñi anglorum. Cuius corporis & sanguinis secretis nobis in
 aut sacramentis qui solus remotis omnibus hostiarum lib
 tollit immolatur omnium peccata. Cum quibus ^{communi} in unitate
 deitatis sup̄ sem̄ est regnaturus in secula seculorum. Amen

MS. St. Gall. 567., p. 110.

(Two-thirds of the original size.)

A Life of Pope St. Gregory the Great

WITH THE LIFE
OF
A Monk of the Monastery of Wear,
AD 890-950 A.D.

Now for the first time fully printed from MS. Galien. 107

BY
FRANCIS ALLEN CASQUET, D.D.
*Canon of the Cathedral of Exeter, and Lecturer in
Church History at the University of Cambridge*

LONDON:
LONGMANS, GREEN & CO., LTD.
1904

Gregorius I, the Great, Saint, Pope. Legend. Latin.

A Life of Pope St. Gregory the Great

WRITTEN BY

A Monk of the Monastery of Whitby

(Probably about A.D. 713)

Now for the first time fully printed from MS. Gallen, 567

BY

FRANCIS AIDAN GASQUET, D.D.

Abbot-President of the English Benedictines

WESTMINSTER
ART AND BOOK COMPANY

—
1904

24

811 a. 1. 1.
Ancient MS.
9-2-10-6
Page 11

TO THE READER.

THE life of Pope St. Gregory the Great, now for the first time fully printed, is contained in an ancient MS. collection of saints' lives, formerly belonging to the Monastery of St. Gall, and still in the library at that place, numbered as MS. 567. The volume consists of 99 folios of parchment, $9\frac{11}{12} \times 6\frac{7}{12}$ inches in size, each page being numbered in a comparatively modern hand. The various lives are written in different handwritings but mostly about the same period. Besides the life now published, the most interesting portion of the small volume is that which, in a life otherwise unimportant, contains a few leaves of a palimpsest of the Vulgate version of the Book of Jonas, supposed to be of the 6th century.

The life of St. Gregory occupies eighteen folios of the MS. and is paged from 75 to 110. The parchment is ruled throughout with twenty-five lines and a margin, and the same hand has written the whole, with the possible exception of the last two folios which would appear to

be in a somewhat smaller and less distinct hand, using different ink which has faded in colour. It may be noted that the original writer, or copyist, does not seem to have been a very intelligent scribe, and many mistakes have been subsequently corrected. The MS. is marked throughout for public reading with the pauses and inflections; the accented syllable being indicated in certain cases where the reader might have stumbled into a false quantity.

The existence of this early life of the great Pontiff, who has such obvious claims upon the veneration of Englishmen, has long been known. Nearly twenty years ago attention was called to it in the pages of the *Downside Review*,¹ by Mr. Edmund Bishop in an account of Dr. Paul Ewald's extracts from the MS. published that same year in a collection of essays by various learned men.² I reproduce here what was there said. The essay in question is "an account and partial print of the earliest extant life of our great patron St. Gregory, hitherto quite unknown, written by an English monk of Streonshalch, (let us use the more familiar

¹ Vol. v., p. 271 (July, 1886).

² *Historische Aufsätze dem Andenken an Georg Waitz gewidmet.* Hannover: Hahn, 1886.

Whitby), in the first quarter of the eighth century, and used, there is good reason for believing, by St. Bede in his history. We have to thank the author, Dr. Paul Ewald, of Berlin, who has long been engaged on an edition of St. Gregory's letters, for this extract from the volume of Historical Essays now being issued, which his disciples and friends have dedicated to the memory of the veteran historian George Waitz, whose recent death many far and near have had cause to deplore.

It may seem singular that in the penury of memorials of English history of so early a date this one should have so long remained in manuscript, the more so as it is now nearly three centuries since the "Life" was first pointed out, but with such epithets of scorn and contempt as to frighten off every later inquirer; and it has been reserved for Dr. Ewald in his contribution to the volume just mentioned to show its interest and value. The MS. of the first years of the ninth century was probably written in the monastery of St. Gallen, as it appears in the library catalogue of that house taken in the course of the same century, and at St. Gallen it still remains. The "Life" gives an account of its origin much

more precise and satisfactory than is usual in documents of the class. The author not only numbers himself among the "*gens Anglorum*" (p. 16), but explains that his own race is that "*que dicitur Humbrensiū*" (p. 16); moreover, he expressly calls the Deiri whom St. Gregory saw at Rome "*de nostra natione*" (p. 13); finally, to clinch the fact that he really belongs to what we may call the Yorkshire Northumbrians, he designates Whitby as "*nostrum coenobium*" (p. 23).

Of his own devotion and that of the English people to St. Gregory this new life affords ample testimony. St. Gregory is "*magister noster*" (p. 6), "*doctor noster*" (p. 4), "*papa noster*" (p. 35), "*apostolicus noster*" (p. 42), nay, "*noster Gregorius*" (p. 8)—our Gregory—and the English race are his special and personal apostolate. But of the saint's life, beyond the barest outline, the writer knows nothing; he expressly complains of the scantiness of his materials, and of their unauthentic character; for the most part he can rely only on oral tradition and that of persons not informed at first hand. This, whilst lessening the biographical value of the "Life," gives it a special interest as being a record of essentially

English tradition in regard to the saint ; and the fact that the writer evidently had not access at Whitby to a collection of St. Gregory's epistles has a value of its own in illustration of St. Bede's efforts to obtain those which relate to the mission of St. Augustine. The text of the MS. is continuous, without division into chapters, or chapter headings, but Dr. Ewald has divided it into thirty-two sections corresponding with the subject matter, which may be thus summarised : §§ 1-2 (pp. 1-4), life to Gregory's election as Pope ; §§ 3-5 (pp. 4-7), the author's want of materials reduces him to dwell on the saint's miracles ; §§ 7-8 (pp. 9-13), election to the papacy ; §§ 9-19 (pp. 13-24), English affairs ; §§ 20-31 (pp. 24-44), miracles and writings ; § 32 (p. 44), death and burial.

It will be seen that the greater part of what the author has to say in regard to St. Gregory himself concerns his miracles ; but even in this respect the " Life " has a real importance, for the purpose of comparison with those written by the Lombard deacon Paul, dating some two generations later, and the Roman deacon John, who wrote 873-5. Here we have the source and first authority for the most notable miraculous occurrences reported of St. Gregory, and

it is not without interest to find that these as now current are based on English tradition : the unbelieving matron, the hostile king and his approach to Rome, above all the famous story of the deliverance of the soul of Trajan from hell. For a minute comparison of the different versions, of the English Anonymous, Paul and John, and the many characteristic touches revealing the ideas and point of view of the respective authors, Dr. Ewald himself must be read. In regard to the Trajan story—harder to swallow in those days even than in these—it is amusing to note how the Englishman very explicitly throws the responsibility of it on the Romans, “*quidam quoque de nostris dicunt narratum a Romanis*” (p. 38) ; whilst the Roman John, who had this text before him, says with equal discretion and adherence to fact, “*legitur etiam penes easdem Anglorum ecclesias.*”

The historical interest lies, as may be expected, in the eleven sections relating to the writer's native land ; and even here he keeps almost entirely to his own home, Northumbria, and in Northumbria his interest centres on what is connected with Whitby. It would be out of place to give the detail of all that is new. It may suffice to mention that in this earliest

version of St. Gregory's first meeting with the Angles in Rome, they are not represented as slaves, but as men journeying to Rome of their own free will, whom St. Gregory expressed a desire to see. The "merchants" are not mentioned, and it is the Angles themselves whom Gregory interrogates and from whom he receives the answers on which he makes the famous puns. This is the author from which John the deacon draws the name of the Pope (Benedict I., 574-8) who commissioned St. Gregory to go to England; Bede omits the name altogether, and Paul gives erroneously Gregory's immediate predecessor, Pelagius II. (578-90). He appears to consider St. Augustine as ordained by St. Gregory himself. In his loyalty to the royal house of Deira, the founders and patrons of his own monastic home at Whitby, he gives Edwin, the sainted first Christian King of Northumbria, a splendid character in a passage (§ 12) which, notwithstanding its characteristic style, may become classic by the side of that in which St. Bede catalogues the English Bretwaldas. Of St. Paulinus, his ecclesiastical hero, he gives an account filling four sections (14-17). The two next narrate what is wholly new, the translation

of the body of St. Edwin from Hatfield, near Doncaster, to Whitby, some time between the years 695-704 ; here we incidentally learn that in the monastery church there was an altar under the dedication of St. Gregory.

It will be seen that in this hitherto neglected "Life" we have to do with a document of direct value for the history of our country, quite apart from its interest as coming from the early English monastic schools. And this interest is not slight, since it is the only certain direct production of the great school at Whitby, from which proceeded so many holy and illustrious prelates, and the influence of which decided the fortunes of Christianity in the north. Here, by the way, it may be remarked, without subjecting the matter to detailed examination, that the tone and style of this writer seem quite different from those of his contemporaries, Felix and Eddius, and the anonymous early biographer of St. Cuthbert. As an instance of the value of merely incidental matters where no new facts are given, it may be observed that the story of the incredulous matron can hardly now be refused as evidence of the belief of the early English church in transubstantiation. As bearing on a question which recent speculation has

tended rather to obscure than elucidate, the rite observed in the north of England in the eighth century, we have here the form of words used in administering holy communion,—the same as that given by the Roman deacon John in his account of the miracle of the incredulous woman ; the Lombard deacon gives another form (Ewald, pp. 31, 40). Again, the last section contains an evident allusion to the *antiphona ad communionem* of the mass of St. Gregory in the earliest Roman books (*Thomasii Opera*, ed. Vezzosi, v. 170).

With his dissertation Dr. Ewald printed §§ 1, 9-20 and 32, and Mr. Edmund Bishop, at the end of his account of this essay in the *Downside Review*, said that “it ought not to be long before the whole document is made accessible to the English public.” Ten years later, in 1896, Mr. Plummer, in Appendix I. to the second volume of his *Baedae Opera Historica* (pp. 389-391), printed considerable extracts from the sections edited by Dr. Ewald. Recently the whole of these were published with a translation in the Easter number of the *Downside Review*, which also contained an intimation that the present edition of the entire text was being prepared.

Through the kindness of Dom Ambrogio Amelli, the Prior of Monte Cassino, the authorities of the library at S.-Gall sent the MS. volume containing this life to Cassino for my use. There, with the kind help of Dom Simplicio, the Under-Archivist, I was able to study and copy it, and now with the assistance of Dom H. N. Birt, print it in its entirety, and thus carry out an intention conceived nearly twenty years ago.

F. A. GASQUET.

INCIPIT LIBER BEATI ET LAUDABILIS VIRI GREGO-
RII PAPAE URBS ROMAE DE VITA ATQUE VIRTUTIBUS.
IN PRIMIS PROOEMIUM.

Cum suorum sanctae portum ecclesia catholica in omni gentem
doctores semper celebrare non cessat / quos christus dominus
magistrante ad se director in eo glorundo congaude-
atque scriptis memorialibus promulget in posterum / ut ponant
in deo spem suam. & non obliuiscantur operum dei sui / & munda-
cia eius & qui praeferant; Merito nos quoque quoniam mentio-
nem magistrum possumus iuxta vires nostras adiuuam-
te domino facere describentes / quem sanctum gregorium cum
omni & iam orbe profecto possumus appellare.

FINIT PRAEFATIO.

Fuit igitur iste natione romanus. & patre gordiano
& matre silua. nobilis secundum legem / sed nobilior corde
coram domino in religione. Longo iam tempore mansit in
monasterio. ubi eius animo labentia cuncta subterfuit
se ipse designat. Rebus omnibus quae ualuerunt emine-
bat / nulla enim celestia cogitare consuevit. Vnde & cum
apertus ad haec qualiter uenisset / carptum breuiterque
eius perfruiamur sermone & sensu. Primo namque eum in
eo loco honorificum secundum apostolicam ubi haec designat clare
constantinopolim testantur. respondit. Ubi confestim
non in hoc glorundo / sed solite se humilando / diu inquit
longeque conuersationis gratiam distuli. Et postquam

272.

Quod si
non est
falsum.

Item
Cum
non est
falsum.

Item non est.

Cum sit falsum
quod dicitur quod non est
falsum, quod dicitur quod
directos non est falsum
scriptis memorialibus
ponitur in. De quod dicitur quod
quodam. De quod dicitur quod
merito non est quod
possumus iuxta vires
facere descriptores quod sanctum
cum omni etiam orbe quod necessitas quod

Finis prolixa.

* Tigrid MS.

PS. XXVII. p.

*Vita Beatissimi Papae Gregorii
Magni Antiquissima.*

INCIPIT LIBER BEATI ET LAUDABILIS VIRI **MS. Gallen, 567.**
GREGORII PAPE URBIS ROMAE. DE VITA ATQUE **P. 75.**
EIUS VIRTUTIBUS.

In primis proemium.

Cum suos sancta per orbem ecclesia Catholica **Introduction.**
in omni gente doctores semper celebrare non
cessat, quos Christo domino magistrante ad se
directos in eo gloriando congaudet, eosque¹
scriptis memorialibus promulget in posteros, *ut*
ponant in Deo spem suam et non obliviscantur
*operum Dei sui et mandata ejus exquirant;*²
merito nos quoque nostri mentionem magistri
possumus juxta vires nostras, adjuvante Domino,
facere describentes, quem sanctum Gregorium
cum omni etiam orbe prefato possumus appellare.

Finit prefaciuncula.

¹ *Eisque* in MS.

² Ps. lxxvii. 7.

I.—St. Gregory's
origin and cloister
life.

Fuit igitur iste natione Romanus, ex patre Gordiano et matre Silvia, nobilis secundum legem, sed nobilior corde coram Deo in religione. Longo tempore manens in monasterio, ubi ejus animo *labentia cuncta subter erant*¹ se ipse designat; *rebus omnibus que volvuntur eminebat [quod]*² *nulla nisi celestia cogitare consuevit.*

II.—His activity
as envoy to Constantinople; his
unworldly mind; his
grief at leaving the
cloister.

Unde etiam aptius ad hec qualiter venisset, carptim breviterque ejus perfruamur sermone et sensu. Primo namque eum in eo loco honorificum secundum apostolice ubi hec designat clare Constantinopolim testantur respondisse³, ubi confestim non in hoc gloriando, sed solite se humiliando, *Diu, inquit, longeque conversationis* p. 76. *gratiam distuli, et postquam || celesti summi*⁴ *desiderio afflatus seculari habitu contegi melius putavi. Aperiebatur enim mihi aeternitatis amore quod*⁵ *quererem, sed inolita me consuetudo devinxerat, ne exteriorem cultum mutarem.* Deinde cogente se animo *presenti mundo servire multa*, se dicit, *ex ejus[dem mundo]*⁶ *cura succrescere. Que tandem cuncta sollicite fugiens, portum monasterii petiisse, ex hujus vite naufragio nudus evadens. Tunc*

¹ Suis in MS. Migne P.L., vol. 77, col. 152, A.

² Inserted from text in Migne.

³ Responsce in MS.

⁵ Quid in Migne.

⁴ Sum in Migne.

⁶ Wanting in MS.

celeriter sollicite humilitatis exemplo usus gratissimo dixit. *Quia enim plerumque na'em incaute religatam, etiam de sinu tuti [ssimi]¹ littoris [unda]² excutit, cum tempestas excrescit, repente me sub pretextu ecclesiastici ordinis, in curarum³ secularium pelago reperi⁴ [et]⁵ quietem monasterii, quia habendo non fortiter tenui, quam stricte tenenda fuerit, perdendo cognovi.⁶ Ergo post hec sibi oboedientie virtus opponi dicebat, ad percipiendum sacri altaris ministerium. Postq[ue] hoc nolenti ait mihi atque renitenti cum grave esset altaris ministerium, etiam pondus est cure pastoralis iniunctum. Quod tanto nunc durius tolero, quanto me ei⁷ parem sentiens, in nulla⁸ fiducie consolatione respiro. De quo paulo post tempore quo ad ministerium, inquit, altaris accessi, hoc [de]⁹ me, ignorante [me]¹⁰ actum est, ut sacri ordinis pondus acciperem. Ubi [me] scilicet multi ex monasterio fratres mei, germana vincti caritate, secuti sunt. Quod divina effectum¹¹ || dis- p. 77.*

¹ Wanting in MS.² Causarum in MS.³ Wanting in MS.⁴ Pelagus raperet in MS.⁵ Wanting in MS.

⁶ A somewhat similar passage is to be found in the Prologue to the *Dialogues*: "*At nunc ex occasione curae pastoralis saecularium hominum negotia patitur, et post tam pulchram quietis suae speciem, terreni actus pulvere foedatur Perpendo itaque quid tolero, perpendo quod amisi.*" (Migne, P.L., vol. 77, col. 152, A.)

⁷ Eum in MS.⁸ Wanting in MS.⁹ Ulla in MS.¹⁰ Wanting in MS.¹¹ Factum in Migne.

*pensatione conspicio*¹, ut eorum semper exemplo ad orationis² placidum littus³, quasi anchore fune restringerer, cum causarum secularium incessabili impulsu fluctuarem.⁴ *Ad illorum quippe consortium, velut ad tutissimi portus sinum, terreni actus volumina*⁵ *fluctusque fugiebam. Et licet illud me ministerium ex monasterio abstractum, a pristinae quietis vita, mucrone sue occupationis extinxerat, inter eos tamen per studiose lectionis alloquium, cotidiana mea* [*a*]*spiratio*⁶ *compunctionis animabat.*⁷

III.—Dearth of information: hence author forced to narrate miracles already known.

Cum enim de his dixisse ista sufficere credimus, ad ea que secuntur festinemus: qualiter doctor noster sanctus Gregorius vir ceteris incomparabilis sit, nobis in sanctitate Deo adjuvante venerandus. De quo librum scribere cupientes cum pauca eius de gestis audivimus signorum, nec fastidium sit legentibus precamur, si aliquid de laude tanti viri loquamur uberius. Multi igitur a miraculis vitam quidem sanctorum solent considerare, atque a signis sancta illorum merita metiri; et hoc nec immerito. Nam sepe eos *Deus qui est mirabilis in*

¹ *Conspicerem* in MS.

³ *Placitum litus* in MS.

² *Adorationis* in MS.

⁴ *Impulsa fluctuum* in MS.

⁵ *Flumina* in MS.

⁶ *Quotidianae me aspiratio compunctionis* in Migne.

⁷ *Epist. Missoria in Moral. lib. (Migne, P.L., vol. 75, col. 511.)*

*sanctis suis*¹ quos pre ceteris amat, iam miraculis facit coruscare pre ceteris.

Unde nostrorum nonnulli mirabilem virum sanctum Gregorium papam Romanum, et ut ita dicam apostolicum, signis divinis apte suspicantur, que et mira dicuntur || merito fulsisse. IV.—St. Gregory
on miracles.
p. 78.
Quibus etiam est pure agnoscendum, quia ut ille sanctus vir, *sunt* inquit *plerique qui et signa non faciunt, signa tamen facientibus dispares non sunt.*² Hinc namque de signis proprie virtutis sue quas fecit veritas, a se minoribus maiora id est apostolis concessa divinis ostendit, *maiora horum facietis.*³ Eos quoque non esse omnibus per merita maiores, alibi testantur, ubi de Johanne Baptista *inter natos maior non surrexisse*⁴ dicebat. Quem nequaquam talia ut apostolus signa fecisse didicimus, eum tamen potuisse talia non dubitamus. Si ita ei convenirent ut illis vel si fecisset humanam excederet naturam, dum tam sancte pre ceteris conceptus est et natus : que etiam ad idola destruenda infidelium paganorum, vel fidelium aliquando fidem infirmam confirmandam concessa sunt ; illorum maxime doc-

¹ Ps. lxxvii. 36.

² A passage similar to the above may be found in Migne, vol. 76, col. 1216.

³ John xiv. 10.

⁴ Matth. xi. 11.

toribus, unde et ibi eo sepius mirabili usque declarantur, quo fiunt ipsi doctores meliores. Hinc igitur quidam heremite viri maximi latentes, nullis declarare miraculis; at contra minores in urbibus, multa sepe fecere miracula. Sunt in his nonnulli qui animabus per doctrinam non valde prodesse inveniuntur, unde sunt nonnulli qui scilicet hic suam percipientes mercedem, quomodo querunt que in dato falso,||
 p. 79. ut gloriantur signorum, ita etiam in doctrina. Non enim in viscerato medullitis fervore venarum, rivulos sugentes gustant divinitatis, quia praeceptorum deviantes custodia ea que minime faciunt, predicant. Et sunt nonnulli qui cum infidelibus signa petunt sicut ait apostolus: *Judei signa petunt, quibus signum Jone Christus comminatur futurum.*¹ Et iterum, *lingue in signum sunt, non fidelibus sed infidelibus*² [profeci autem non infidelibus sed fidelibus].³ Qui cum in ecclesia Christi sanctorum solent semper natalicios maximos celebrare dies, quibus in vitam morientes nascuntur eternam Patris in perpetuum filii coheredes Christi.

De nostro igitur magistro beato Gregorio ea

¹ Matth. xvi. 4; Luc. xi. 29.

² I Cor. xiv. 22.

³ In margin.

que nobiscum ab antiquis fama sanctitatis eius a diversis notavit, referamus. In quibus etiam per pauca de multis nos audisse credimus, in eis tantum de hoc clarissime fame ejusdem¹ signa sanctitatis qui requirunt, his possunt agnoscere satis evidenter indiciis. Sunt ergo nonnulli, et ut verius dicam, fuere ante nos, qui tanta iam per Spiritum sanctum fulgebant doctrina, ut innumerabiles per mundum illorum inrigatur imbribus verborum fructum adferunt in patientia, imitatores eius qui *tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis*.² Inter quos apostolicum nostrum sanctum Gregorium virum prefatum adnumeramus, utinam et nos cum illo.

V.—Few of St. Gregory's many miracles were learnt from the author's predecessors.

Juxta cuius sententiam quando omnes apostoli suas secum provincias ducentes, || Domino in die iudicii ostendent, atque singuli gentium doctores, nos ille id est gentem Anglorum eo miratius per se gratia Dei credimus edoctam adducere, quo eam corpore absens, sed tantum spiritu presens, apostolica divinitus potestate eius audacter, fortis nimirum viri eius quem Christus alligavit domum ingrediens, vasa eius que nos sumus,

VI.—The Anglo-Saxons had special cause to honour St. Gregory's miracles. p. 80.

¹ *Fameiusd* in MS. There are other examples of the omission of one *e*, where two come together.

² Eph. v. 2.

aliquando tenebre nunc autem lux in Domino¹ diripiebat. Unde cum mira que unus atque idem spiritus operatur in omnibus, dividens singulis prout vult,² veraciterque iam sint requiramus, invenimus, non in salvatione tantum agnoscenda corporum vel suscitatione mortuorum, sed ut iste iam sanctus tractavit noster Gregorius, eo plus animarum quo in illis imago Dei sumus, que factura creati in Christo Ihesu operibus bonis que preparavit Deus ut in illis ambulemus. De his igitur que diversis crismatum donis desursum perfecta a patre luminum descendunt,³ ita dicit apostolus: Unicuique autem nostrum data est gratia per mensuram donationis Christi.⁴ De qua iterum alii sermonem sapientie, alii scientie [data esse dicit],⁵ fidem quoque et gratiam sanitatum, et cetera que pro mirabili usu plus habentur hominibus qui in faciem iudicant, quam is qui in corde, Deus. Qui in beato Gregorio illa iam maiora per sermonem sapientie et scientie Christi Ihesu dederat.⁶|| Unde ipse de istis in eius loquitur evangelii omeliis dicens: que nimirum miracula tanto maiora

¹ Eph. v. 8.

² 1 Cor. xii. 11.

³ Jac. i. 17.

⁴ Eph. iv. 7.

⁵ *In margin.*

⁶ *Dedart in MS.*

sunt quanto spiritalia; ¹ et iterum : *que tanto securiora sunt quanto spiritalia*.² Et hoc contra eos³ qui hic gloriantur in signis, et illic audituri sunt : *discedite a me omnes qui operamini iniquitatem*.⁴ Plus igitur nobis Christus per sanctum loquendo proficit Gregorium, quam quod Petrum apostolum per undas fecit ambulare ; vel quod per Paulum eius co-apostolum, cecitate malignum percussit magum.

Nam cum dixit ; *discite a me quia mitis sum et humilis corde*,⁵ quod nos discere beatus docuit Gregorius, non post Petrum per maria ambulare, vel mortuos suscitare. Et cum iterum ait : *in patientia vestra possidebitis animas vestras* ;⁶ cuius nos virtutem signis et miraculis maiorem esse cognoscere, sanctus docuit agnoscendo Gregorius. Vilior itaque vis est que stuporem semper visu et auditu solet incutere cognitum, quam quod mitem Christum et humilem simul et caritatem que ipse est habet in perpetuum. Huius igitur exemplum, qui est principium rerum omnium, primum ponimus de hoc viro signum sanctitatis ad hec, ubi illum imitando quante humilitatis

VII.—St. Gregory's humility ; he strives to escape the pontificate by flight ; his concealment and discovery by a pillar of fire.

¹ Migne, vol. 76, col. 1216. ² *Ibid.*, but *quanto et occulta*.

³ *eos* (?) in MS.

⁴ Matth. vii. 23 ; Ps. vi. 9 ; Luc. xiii. 27.

⁵ Matth. xi. 29. ⁶ Luc. xxi. 19.

p. 82. horum, immo omnes eius preceptorum || fuerit doctor noster statim agnoscit, per quam maior esse in regno celorum ipse Christus apostolis suis interrogantibus qui sibi sit maior, respondit humilem. Nam cum ad curam pastorem prefatam apostolice dignitatis a populo Dei electus est, tam eam humiliter aufugit, ut ubi se potuisset abscondere, satis anxie querebat.² Qui cum fuisset tanta servatus cura ut iam porte urbis qua inerat passim custodibus cingebatur, dicitur *a negotiatoribus se obtenuisse ut in cratera occultatus educeretur*.³ Sicque statim silve avias querendo latebras interseruit se frondissimis fruticum opacis occultandum. Ubi cum fuisset tribus diebus et noctibus, eum etiam postarum vigiles celestium, confestim quo erat declamabant. Cum populus Dei non alterum pro eo ut dilexit elegit, sed ut ille monstraretur ab Eo ieiuniis et orationibus illis diebus ac noctibus serviens diligenter precatus est. Nam visa

¹ Matth. xviii. 1-4.

² Paul the Deacon, in his life of the Saint [Migne, P.L., vol. 75, col. 48] uses this passage thus: "*Obtinet is a negotiatoribus ut in cratera occultatus educeretur ab Urbe, atque ita latebris triduo se occultavit, &c. . . . Sed et cuidam anachoretæ Urbi contiguo angeli ascendentes et descendentes per præfatam columnam super illum sunt visi,*" &c.

³ Migne, P.L., vol. 75, col. 282.

est omnibus per totas¹ noctes tres¹ columna lucidissima silvam intrasse, porrecto cacumine usque ad celum. Que cuidam sancto viro quem anachoretam fuisse audivimus visa est scala, et descendentes per eam et ascendentes angeli, || sicut de beato Iacob in Luca² legimus, p. 83. que ex inde Bethel, hoc est domus Dei vocata est; de qua celeriter *non est hic ait aliud nisi domus Dei et porta celi.*³ Sanctus igitur de quo loquimur Gregorius, cum *posuit tenebras latibulum suum in circuitu eius,*⁴ tamen etiam in tabernaculum domus Dei posita, confestim super candelabrum lucerna omnibus in ea lucebat. Cum declaratur ubi latebat inventus, ductus est ad sacerdotium. Plerique, ait sanctus Hieronimus,⁵ ad sacerdotium evecti⁶ quanto plus per animi humilitate repugnant, tanto magis in se omni studio concitant, eoque digniores fiunt, quo se fatentur indignos; et hoc merito. Nam eius qui sacerdos et hostia pro nobis esse dignatus est, Christi magistri sequuntur exemplum,

¹ In the MS. these words have each three dots above them; they would appear to mean that the word *tres* is to follow *totas*.

² Read Gen. [xxviii].

³ Gen. xxviii. 17.

⁴ II. Reg. xxii. 12; Ps. xvii. 12.

⁵ This passage remains at present unidentified.

⁶ *Erecti* in MS.

qui in patris sui oboedientia humiliatus est *usque ad mortem, mortem autem crucis*.¹ Rex fieri noluit, sed cum inquit venerunt ut raperent eum sibi regem, quo cognito fugit Ihesus et abscondit se ab eis.² Et iterum quando ad principatum regni celestis a patre pro mundi oblatu est salute, eadem humilitate pro se precatus est dicens : *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste*.³

VIII. — His enthronisation : considerations on the reception of the priesthood.

p. 84. Tunc etiam patris sui perfectam secutus voluntatem, vel ut invitatus quodam modo corpore inventus, ductus est ad sacerdotium pro nobis || exemplo obediens ad crucem. Ut eam eius portantes qui prius totius plebis⁴ regnum refugit, fugitivum ac terrenum, crucifixus adeptus est imperium, humilis et mitis pro inimicis orando se ipsum obtulit pro omnibus ; in quo illum qui sequitur, licet undis submersus, maior erit in celo. Quod sanctus implendo docuit nos Gregorius dicens ; *pro inimico⁵ nihil postulat, qui pro eo ex caritate non orat*,⁶ ut perfecta ex hoc fiat in nobis Christi caritas, sine qua apostolus catalogum enumerando virtutum, si eas omnes

¹ Phil. ii. 8.

² John vi. 15.

³ Matth. xxv. 39.

⁴ *Plebem* in MS.

⁵ *Imico* in MS.

⁶ Hom. xxvii. in Evang. Lib. ii. Migne, vol. 76, col. 1209.

haberet nihil se esse testatur.¹ Vere ergo de viro hoc a Domino dicitur : *lex veritatis fuit in ore eius, et iniquitas non est inventa in labiis eius,*² et reliqua. Unde eum utique *preceptum Domini lucidum inluminans oculos,*³ sic inluminavit, ut inter multa ingenii munimina sue in signum sanctitatis ad gratiam prophete singularis fertur dono de nobis intelligentiae pervenisse.

Quod omnino non est tegendum silentio quam spiritaliter ad Deum, quomodoque cordis incomparabili speculo oculorum nostram providendo propagavit ad Deum conversionem.⁴ Est igitur narratio fidelium, ante predictum eius pontificatum, Romam venisse quidam de nostra natione forma et crinibus candidati albis. Quos cum audisset venisse, iam dilexit vidisse ; eosque albe mentis intuitu sibi adscitos, recenti || specie in consueta suspensus et, quod maximum est⁵, Deo intus admonente, cuius gentis fuissent inquisivit. (Quos quidam pulchros fuisse pueros dicunt, quidam vero crispas iuvenes et decoros.) Cumque responderent :⁶ *Anguli dicuntur illi de quibus*

IX. — St. Gregory's zeal for the conversion of the Angles before his pontificate: the English boys in the market - place of Rome.

p. 85.

¹ 1 Cor. xiii. 1-8.

² Mal. ii. 6.

³ Ps. xviii. 9.

⁴ Cf. Paul the Deacon's "Life" (Migne, *P.L.*, vol. 75, col. 50); John the Deacon: [*ibid.*, col. 71]; Bede: *Hist. Angl.* lib. II., c. 1 (ed. Plummer, 1, p. 80).

⁵ *Quod maxime* in MS.: a contraction for *maximum est*.

⁶ Note here the accent placed on the long syllable, in MS.

sumus ; ille dixit : *Angeli Dei*. Deinde dixit : *Rex gentis illius quomodo nominatur ?*¹ Et dixerunt : *Aelli* ; et ille ait : *Alleluia, laus enim Dei esse debet illic*. Tribus quoque illius nomen de qua erant proprie requisivit. Et dixerunt : *Deire*. Et ille dixit : *De ira Dei confugientes ad fidem*.

X. — Undertakes the missionary journey under Pope Benedict : revolt of the Romans : the locust.

Tam itaque spiritali data occasione inflammatus precessorem pontificatus sui papam Benedictum² tam inhianter huc³ proficiscendi precatus est dare⁴ licentiam, ut precis⁵ sue non potuit declinare nimietatem, illo dicente : *Miserum tam pulchris vasis infernus debuisse repleri*. Hec et his similia illo dicente, licentiam tribuit pontifex huc iter agendi. Ex qua iam licentia populum satis contristavit Romanum. Unde tale dicitur condictum fecisse, ut se in tres partes divideret⁶ iuxta viam qua profectus est ad ecclesiam sancti Petri idem pontifex. Unaquaque autem pars eo transiente, sic pro-

¹ The MS. has a well-defined interrogation mark.

² The author here gives the name of the Pope, which is not stated by Paul the Deacon (Migne, *P.L.*, vol. 75, col. 50), but which John the Deacon (*ibid.*, col. 72) gives correctly.

³ *Huc* : "hither" ; hence the MS. was written in England. This word recurs twice again.

⁴ *Dedisse* in MS. Ewald gives *dare*. ⁵ *Preces* in MS.

⁶ *Dividendo* in MS. Ewald gives *divideret*.

clamavit ad eum : *Petrum offendisti ; Romam || destruxisti ; Gregorium dimisisti.* His ergo tam p. 86.
 terribiliter tercio audiens, concite post missis
 legatis fecit eum reverti. Cuius reversionis
 prius, Domino in se loquente sancta mente per
 unam locustam agnovit ita rationem.¹ Confecto
 namque trium dierum itinere, quiescentibus illis
 quodam loco, ut iter agentibus moris est, venit
 ad eum locusta legentem.² E cuius nomine
 statim, quasi sibi diceret : *Sta in loco*, agnovit ;
 concite tamen ortatus est comites parare se ad
 proficiscendum. Quod dum agebat cum illis,
 preventus a nuntiis, reductus est Romae.

Post que non multum tempus³ papa defuncto,
 electus, ut prescripsimus, ad pontificatum est.
 Quanta que potuit festinatione venerande
 memorie viros huc Augustinum et Mellitum
 atque Laurentium direxit cum ceteris ; Augus-
 tinum ordinando episcopum, a quo hic Mellitus
 dicitur, et a Mellito Laurentius ordinatus.

XI.—After he be-
 comes Pope, St.
 Gregory sends St.
 Augustine and his
 companions to
 England.

Per hos igitur regum omnium primus Angu-
 lorum Edilbertus rex Cantuariorum ad fidem

XII.—The bap-
 tism of Ethelbert of
 Kent and Edwin of
 Northumbria.

¹ *Iterationem* in MS.

² *Logentem* in MS.

³ St. Gregory was sent to Constantinople by Pope Pelagius II., the successor of Pope Benedict I.; and consequently some time elapsed between the Saint's attempt to himself become our Apostle and his election to succeed Pelagius II. as Pope on September 3, 590.

Christi correctus, eius baptismo dealbatus cum sua enituit natione. Post hunc in gente nostra, que dicitur Humbrensiū, Eduinus, Aelli prefati filius, quem sub vaticinatione Alleluiatica laudationis divine non immerito meminimur, || rex p. 87. precepit tam sapientia singulari,¹ quam etiam sceptro ditionis regie, a tempore quo gens Anglorum² hanc ingreditur insulam.

XIII. — Angles
and Angels: Ælli
and Alleluia.

O quam pulchre quamque hec omnia decenter sibi conveniunt prefata ! Ergo nomen Anglorum, si una *e* littera addetur, Angelorum sonat ; pro certo vocabulum quorum proprium est semper omnipotentem Deum in celis laudare, et non deficere, quia non lassescunt in laude. Quos beatus Iohannes, in Apocalipsin testatur voce exercitus celestis vidisse et audisse, *tamquam vocem aquarum multarum, et tamquam vocem validorum tonitruorum dicentium Alleluia.*³ Cuius sacramenti sanctitas, inmutabilis esse in perpetuum omnibus sanctis sciendum est, sicut et illi in contemplatione deitatis effecti sunt, quorum per illud indeficiens est laudatio eius in ecclesia sanctorum. Cuius expositio,

¹ *Singularis* in MS.

² From this point onwards, the corrector of the MS. strikes out the *u*, hitherto observable.

³ Apoc. xix. 6.

duorum habet interpretationem verborum : hoc est *laus Dei*. Et *Aelli* duabus compositum est sillabis, quarum in priori cum *e* littera absumitur ;¹ et in sequenti pro *i* ponitur *e*, *Alle* vocatur, quod in nostra lingua *omnes*² absolute indicat.³ Et hoc est, quod ait Dominus noster : *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis*,⁴ et reliqua. Si[cut] regem quoque significat *alle* Patrem, *lu* Filium, *ia* Spiritum Sanctum.⁵

Porro cum in lumbis fortasse cum || hoc fuit vaticinatum adhuc patris sui Aelli fuit praedestinatum⁶ vas misericordie Dei,⁷ Eduinus, cuius nomen tribus sillabis constans, recte sibi designat sancte misterium Trinitatis. Quod ille docebat qui omnes ad se invitat baptizatos *in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti*. Huius namque Eduini pater in baptismo venerandus fuit Paulinus antistes, unus illorum quos inter nos direxit, ut diximus, Gregorius. Qui tam facile signum

p. 88.
XIV. — Edwin
baptised by Paul-
inus.

¹ *Adsumitur* in MS.

² *Omnibus* in MS.

³ This is another proof of adscription to Whitby. "Alle" was the Northern form, as compared with the more common A. S. form "ealle" (all).

⁴ Matth. xi. 28.

⁵ The symbolism consists only in the correspondence of the number of syllables with the number of Persons in the Trinity.

⁶ The diphthong is written out in full here in the MS.

⁷ *Deo* in MS.

Dei sui sapientiae, quadam, ut reor, dominica dicitur dedisse.

XV.—Baptism of Edwin's courtiers: the killing of the prophesying crow.

Cum stipatus ad Ecclesiam rex prefatus ad caticuminum,¹ eorum qui adhuc erant gentilitati non solum, sed etiam et non licitis stricti coniugiis, cum illo festinavit ab aula ubi prius ad hoc² utrumque emendandum hortati sunt ab illis, dum quedam stridula cornix ad plagam voce peiorem cantavit. Tunc omnis multitudo regia que adhuc erat in platea populi, audiens avem, stupore ad eam conversa subsistit, quasi illud *canticum novum carmen Deo nostro*³ non esse vere futurum in ecclesia, sed falso ad nihil utile. Tunc venerandus episcopus puero suo cuidam, Deo omnia ex arce sua speculante providenteque; *dirige*, inquit, *sagittam in avem otius*. Quo festinanter effecto, avis et⁴ sagitta servari precepit, usque dum, peracto⁵ catecuminio⁶ || eorum qui erant catezizandi, asportatur in aulam. Omnibusque illic⁷ congregatis, recenti rudoque adhuc populo Dei bene satis eo causam donante, confirmavit, antiquum scelus nomen idolatrie, tam evidenti signo esse pro nihilo in omnibus

¹ Ewald reads *caticuminium*.

² Ewald reads thus; *adhuc* in MS. ³ Ps. xxxix. 4.

⁴ So in Ewald; not in MS. ⁵ So in Ewald; *peracta* in MS.

⁶ *Catecumino* in Ewald. ⁷ *Illuc* in MS.

discendum, dicens etiam sibi ipsi avis illa insensata mortem canere cum nescisset, immo renatis ad imaginem Dei baptizatis omnino hominibus, *qui dominantur piscibus maris et volatilibus celi atque universis animantibus terre*,¹ nihil profuturum prenuntiet, quas illi ex sua subtili natura ad deceptionem stultorum se scire, Deo iuste permittente, actitant.

Sed quia regis nostri christianissimi facimus Eduini mentionem, dignum fuit etiam et eius conversionis facere, quomodo antiquitus traditur illi fuisse premonstrata. Quod non tam condense quomodo audivimus verbo, sed pro veritate certantes, eo quod credimus factum brevi replicamus et sensu, licet ab illis minime audivimus famatum, qui eius plura preceteris sciebant. Nec tamen quod tam spiritaliter a fidelibus traditur, tegi silentio per totum rectum rimamur, cum etiam sepe fama cuiusque rei, per longa tempora terrarumque spatia, post congesta, diverso modo in aures diversorum perveniet. || Hoc igitur multo ante horum omnium,² qui nunc supersunt gestum est dies. Verum itaque omnes fuisse³ scimus quia idem Rex fuit exul

XVI.—The conversion of Edwin: Ethelfrith drives him from his kingdom: at the Court of Redwald, King of the East Anglians, an apparition leads him to accept the teaching of Paulinus.

p. 90.

¹ Gen. i. 28.

² So in Ewald; *omnes* in MS.

³ *Fuisse* in MS.

sub rege Uuestanglorum¹ Redualdo. Quem emulus suus sic passim persecutus est, qui eum ex patria pulsit tyrannus Edilfridus, ut eum pecunia sua emere occidendum querebat. Ea tempestate dicunt ei de sua vita consternato² quadam die quidam pulchrae visionis, cum cruce Christi coronatus apparens eum consolari coepisse, promittens ei felicem vitam regnumque gentis sue futurum, si ei obedire voluisset. Eoque promittente voluisse, si verum probaret sibi quod promisit, respondit : probabis hoc verum, et qui tibi primum³ cum hoc specie et signo apparebit, illi debes oboedire. Qui te uni *Deo*, qui creavit omnia, *vivo et vero*⁴ docebit obedire, quique Deus daturus est tibi ea que promitto, et omnia que tibi agenda sunt per illum demonstrabit. Sub hac itaque specie dicunt illi Paulinum prefatum episcopum primo apparuisse.

XVII. — Paulinus
after death taken up
in the figure of a
swan.

O piissime pater, domine Deus omnipotens, licet predictam beati Gregorii minime mereremur presentiam, per eum tamen tibi semper sit gratiarum actio doctoris nostri Paulini, quem in fine suo fidelem tibi ostendisti. Nam fertur a videntibus, quod huius viri anima in cuiusdam

¹ Ewald read this *Uuestranglorum*.

² *Consternatus* in MS. ³ So in Ewald; *primo* in MS.

⁴ Canon of the Mass: Commemoration of the Living.

magne qualis est cignus, alba specie avis, satisque pulchra, quando moritur migrasset ad celum.

Sed ut propositum persequar, qualibet Christi lucerna || de hoc rege Eduino signorum lucescit floribus dico, ut apertius merita clarescant. Huius itaque regalis vere viri ossium reliquie qualiter Domino revelante sunt reperte, dignum est memorie commendare. Fuit igitur frater quidam nostre gentis nomine Trimma, in quodam monasterio Sundaranglorum presbyterii functus officio, diebus Edilredi regis illorum, adhuc in vita monastica vivente Aeonfleda¹ filia religiosi regis prefati Eduini. Cui per somnium presbitero vir quidam visus est dicens ei: Vade ad locum quem dixero tibi, qui est in regione illa que dicitur Hedfled² quo Eduinus rex occisus est; debes enim ossa eius exinde tollere³ tecum ad Streunes-Alae⁴ deducere, quod est coenobium famosissimum Aelfede⁵ filie supradicte regine⁶ Eonfleda,

p. 91.

XVIII. — Vision of the South-Anglian priest and monk: Trimma: command to remove Edwin's relics from Hatfield to Streanaeshalch, the convent of Eelfleda, Edwin's granddaughter.

¹ Eanfled or Æanfled, daughter of King Edwin and Ethelberga.

² I.e., Haethfelth, Hatfield Chase, near Doncaster.

³ Ewald unnecessarily inserts an *et* here.

⁴ Streanaeshalch, Whitby, built by St. Hilda.

⁵ Eelfled, abbess of Whitby. ⁶ Ewald: *regina* in MS.

nate ut supra diximus, Eduini, femina valde iam religiosa. Cui respondit presbiter dicens : nescio illum locum, quomodo possum quo ignoro proficisci ?¹ At ille ; vade, inquit, ad vicum illum in Lindissi,² cujus nomen frater noster, illius presbiteri cognatus, qui hanc mihi exposuit ystoriā, non relegebat, et quere in eo "marítum"³ quendam nomine Téoful.⁸ Interroga illum de loco, ipse potest tibi monstrare ubi est. Presbiter itaque sciens esse somniorum fallacia multimoda, nimirum de qua⁴ scriptum p. 92. est || *multos errare fecerunt somnia*,⁵ dimisit rem adhuc taliter ostensam.⁶ Unde post hec ab eodem viro validius admonitus, alteri e suis sicut illi monstratum est retulit fratribus. Sed ipse eodem quo diximus modo, agnoscit somnium eum fecit quid esse dimittere.⁷

¹ The MS. gives a distinct sign of interrogation.

² Ewald rightly reads it thus. The MS. gives *inlindis sicinus*, &c. Lindsey, referred to, is still the name for the largest and most northerly of the three divisions of Lincolnshire.

³ The MS. gives a mark to show the quantity of the syllable.

⁴ Ewald wrongly corrects what he thought to be *quae* into *quibus*.

⁵ Eccli. xxxiv. 7.

⁶ Ewald. MS. gives *ostensa* without any sign of contraction.

⁷ Ewald suggests : *cumque fecit dimittere*.

His itaque peractis tertio¹ adhuc vir suus eodem presbitero apparuit increpans ait : nonne bis indicavi tibi quid debes facere et neglexisti ? Proba modo si adhuc inoboediens an oboediens mihi esse volueris. Tum scilicet festinanter perrexit ad maritum prefatum ; eumque ocius querendo ubi esset, invenit secundum quod illi monstratum est. A quo satis diligenter sciscitando didicit signis aperte monstratis, quo iam querere reliquias debuisset regis. Statimque comperto, profectus est ad locum sibi demonstratum. Et primo fodiens non invenit adhuc quod querebat ; sed secundo laboriosius fodiendo ut sepe fieri solet, inventumque thesaurum desiderabile ad hoc nostrum secum asportabit² coenobium. In quo nunc honorifice in Sancti Petri apostolorum principis ecclesia hec eadem sancta ossa cum ceteris conduntur regibus nostris ad austrum altaris illius, quod beatissimi Petri apostoli est nomine sanctificatum, et ab oriente illius quod in hac ipsa sancto Gregorio est consecrata ecclesia. Fertur quoque ab hoc relatum presbitero, qui postea pro tempore eumque flagello satis redargutione correxit, sicque || prioris p. 93.

XIX. — Removal of the relics to Streanaeshalch: Trimma's vision of Edwin's burial place.

¹ Ewald gives *tertius*.

² Thus in MS. Ewald gives *asportavit*, which is the true modern form, but *b* and *v* are interchangeable labials.

sanctum iamque habitavit locum sepultionis crebro se iam vidisse spiritus interfectorum IIII¹, per nimirum baptizatorum splendide venientes sua corpora visitasse, et adiecit si posset monasterium ubi voluisse facere.

XX.—Miracle of
the Unbelieving
Matron of Rome.

His igitur peractis relationibus, que proprie ad nos pertineat, adhuc ea sequamur quibus Christo in se quoque loquente vir beatissimus Gregorius signorum est sanctitate famatus nobiscum. Nam antiquorum fertur esse narratio quia quedam Rome aliquando matrona sibi oblationes faciens, ea adtulisset quas iam vir sanctus accipiens in sacrosancti corporis Christi sanctificavit agoniam. Cumque illa venisset se² communicare de manu Dei hominis atque illum audivit dicentem: *Corpus Domini nostri Ihesu Christi conservet animam tuam*³, subrisit. Quod vir Domini videns, clausit manum suam contra os eius, et nolens ei dare sanctum

¹ = Quatuor.

² Eam in MS.

³ Cf. John the Deacon's "Life" (Migne, P.L., vol. 75, col. 103), which gives the same form of words as above; Paul the Deacon (*Ibid.*, col. 52) uses another form: *Corpus Domini nostri Iesu Christi prosit tibi in remissionem omnium peccatorum et vitam aeternam*. Before the end of the fourth century, in Italy and Africa, the celebrant said, in giving communion, merely *Corpus Christi* and *Sanguis Christi*, to which the communicant answered *Amen*. Cf. pseudo-Ambrose IV. *de Sacram*, 5; S. Aug. *Serm.*, 272, and *contra Faust*, 12. In Alexandria the corresponding phrase was σῶμα ἁγίον.

corpus Domini, posuit super altare, eiusque vestimento ut sibi placuit abscondit. Missa vero peracta, sibi advocans interrogavit cur subrideret¹ quando communicare debuit. Illa respondens, ait: Ego ipsos panes meis feci manibus, et tu de illis dixisti quia corpus Domini essent. Tum concite secum populum Dei pariter admonuit orare in ecclesia, ut Christus filius Dei vivi dignaretur ostendere an verum corpus eius esset. Ut ait illius || sacro- p. 94
sanctum sacrificium ad confirmandum incredulitatem eiusque huic erat incredula sacramento. Qua peracta oratione, sanctus vir invenit super altare quod posuit ut digituli auricularis particulam sanguilenti. Ad quod mirabile spectaculum vocavit incredulam; quo iam viso satis obstupuit. Cui sanctus vir ait: Nunc carnalibus considera oculis, quod prius obcecata celestibus minime potuisti conspicere, et discere ei esse credula qui dixit *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.*² Eosque iterum qui erant in ecclesia hortatus est ad orationem, ut ille qui eis misericordiam suam quam postulabant

¹ The MS. accents the long syllable for the reader's convenience.

² Joan vi. 54.

ostendere dignatus est, iterum dignaretur sacrum corpus suum in suam mutare naturam, de quo Eum presumebant, tantum pro infidelitate incredule mulieris, precari. Quod cum fecissent ut docuit, fecit eam communicare credulam illi a quo dictum est *qui manducat corpus meum et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo*.¹

XXI. — Of the relic-clothes.

Est et altera vetus quoque relatio viri Dei istius fame, in qua quidam dicuntur e partibus Romam venisse occidentalibus, missi a domino suo ut exinde sibi reliquias sanctorum aliquas adferrent. Quos vir Domini Gregorius gratanter ||
 p. 95. excipiens diebus quibus ibi mansérunt² indesinenter missas agendo eis sanctas diversorum Dei martirum reliquias consecravit, sicut illic aliquando mos est facere. Atque eas singulis imponendo buxis pannis partim dividens sigillo suo signavit, eosque remeare ad suum fecit dominum. Qui cum reversi in via more humano quiescere quodam coepissent loco, occurrit ei animo qui primus fuit illorum stulte egisse, eo quod non consideravit quid suo domino esset allaturus. Fractis ergo sigillorum impressionibus, nihil inibi invenit habere, nisi ut viles admodum pannorum sectiones. Sicque ad Dei

¹ Joan vi. 57 (not textually according to Vulgate).

² The long syllable is accented for the reader's convenience.

virum reversi dixerunt; *si tales ad dominum suum venissent, plus se morte damnatos quam ulla gratia exceptos.* Quibus primo archidiaconus dicitur respondisse quod stulte satis egissent, sancta illa signacula presumentes¹ conminuere; seque id non ausum fuisse pontifici dicere, sed suasit eis proficisci. Quod cum se facere nullo modo audere dixerunt—putabant enim se ossa vel maius aliquid hominum visu adlaturos,—ad extremum sancto antistiti nuntiatum est. Quod ipse pacienter ferens, iterum excoepit eosque fecit esse in ecclesia cum populo pariter ad missam. Quem ut de priori causa diximus, Deum ortatus est deprecari ostendere suorum an vere essent sanctorum reliquie martirum quas illis donavit legatis.|| Cum p. 96. autem esset oratum ab omnibus, tulit ipse cultellum quem sibi iussit donare et unum e pannis pungendo secavit, ex quo confestim sanguis secto cucurrit. Itaque dixit ad eos; *nescitis quod in sanctificatione corporis et sanguinis Christi, cum supra sancta eius altaria ei in libamen ob sanctificationem illorum offerebantur reliquiarum, sanguis sanctorum quibus adsignata est semper illos intrauit pannos utique tinctos?* Qui cum hec viderunt et audierunt satis consternati, cum

¹ MS. has *persumentes*,

omnibus admirabantur que viderunt et audierunt. Ubi statim ut supra per orationem Deum diximus orandum ut tales esset adfirmenda. Quo scilicet affectu reversi, domino suo nuntiabant hec universa. Que ipse audiens tam sancti viri auditis oraculis quam fide divina de qua scriptum est : *omne quod non est ex fide peccatum est*,¹ eam mundo corde adcommodavit omnibus de his que audivit, credens ei de quo dicitur *mundans fide corda eorum*.² Unde etiam maiora quam in Sancti Petri ecclesia inibi dicuntur sepe efulsisse miracula. *O mirabilis Deus in sanctis suis ; Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi sue, benedictus Deus*.³ Tertia ad hec sequitur eius opinio celebritatis, in qua illum secutus est, qui

p. 97. *unus in trina deitate non est personarum || acceptor Deus. Sed in omni gente qui timet eum et operatur iustitiam acceptus est illi*.⁴

XXII. — Of the
horse and the
demon.

Fuit ergo vir quidam Rome, dives in rebus sed egénus⁵ in religione ; qui⁶ cum uxor sua displicuit, fecit sibi ab ea, contra preceptum Domini salvatoris nostri, divorcium. Cui continuo pontifex summus sanctus Gregorius non adquevit carni et sanguine ; sed ei cito in

¹ Rom. xiv. 23.

² Acts xv. 9.

³ Ps. lxvii. 37.

⁴ Acts x. 34, 35.

⁵ Quantity marked in MS.

⁶ Cui in MS.

nomine Domini Iehsu Christi obniscus eius mandatum prevaricationis resistit; eumque fiducialiter, quem edocere leniter noluit, excommunicavit. Quam excommunicationis sententiam non facile ferens, sua adhuc augendo scelera, magorumque sinit adiumenta duorum, quibus pecuniam promittendo placabilem, illi fecit eos insidiasse. Tum eum nescientes quodam eminenti loco quadam die stare coeperunt. Cum idem vir Dei ad quamdam missarum profectus est sollemnitate, tunc illum sciscitantes quis esset; a quo clam didicerunt solum equitem post cuneum et clerum precedentem vel subsequentem. Quem cum viderunt arte sua demonia excitantes, miserunt ut ei mali aliquid fecissent. Statimque hostes magi¹ equum eius intrantes quem sedebat, cito insanire fecerunt. Quod vir sanctus videns, consuetam contra eos, iuxta apostolum, adsumendo armaturam Dei, primum crucis Christi signaculum hostilem ocus effugavit || insaniam. Statim quoque p. 98. circa se quid esset diligentius intuendo, vidit ipsos magos ime mentis eminus stantes altius a ceteris. Quos incircumscriptus spiritus sanctus perpetua cito sic cecitate percussit, ut cadentes

¹ *Magni* in MS.

deorsum conlapsi sunt crudeliter, qui se in mundo replentes spiritu ab eo prius reciderunt,¹ cuius confestim dono sanctus vir Gregorius inluminatus agnovit eos videndo congruentes sibi fuisse adducendos. Quos coram se cum essent, inquisivit de causa ; qui ei dixerunt virum illum prefatum ab eis per pecuniam impetrasse ut ei in ultionem sui facerent malum quodcumque potuissent. Quibus ipse ait : *ceci esse debetis in perpetuum, quia si lumen oculorum vestrorum habebitis, iterum reverti volueritis ad artem vestram pessimam, eamque per demones ut prius excolere.* Hac igitur ex causa postremo dicuntur ad Deum conversi, Christi baptismate consepulti.² Eosque tales vir Domini sanctus Gregorius ecclesiastica stipe quamdiu viverent mandavit, alendos pauperes, perfectos pro Domino medicos animarum.

XXIII.—Conversion of the Lombard and his cure.

Inter hec neque illud signum sapientie et gratie Dei in eo silendum est, licet ex parte ut cetera nesciatur ex nobis, nam et inter multa gesta illius mirifica, in quibus maxime peritie medicus fuit animarum, fertur, scilicet tali signo effulsisse et corporum. Fuit igitur rex quidam, quem puto Longobardorum fuisse, quia³ non evidenter cuius

¹ Quantity marked in MS. ² Rom. vi. 4. ³ Qui in MS.

esset gentis re || miniscor, qui illius pontificatus p. 99.
tempore, belli potens, exercitum suum contra
Romam¹ depopulare eam cogitando. Cui
sanctus vir Gregorius obviam factus, eumque
in presentiarum adlocutus, eius fervidum pectus
singularis in se doctrine divine sic malefecit
affluentia, ut promisit ei quamdiu ipse esset
pontifex in illa urbe numquam gens sua, eo
regnante, exercitum duceret contra eum. Sicque
per Dei virum illius *fluminis impetus letificavit*
civitatem Dei,² qua scilicet in eo *letificavit Deus*
tabernaculum suum et adiuvabit eum Deus vultu
suo, ut conturbate gentes contra olim dominam
orbis per unum hominem Dei inclinata sunt
regna. Nec inmerito; per quem *dedit vocem*
suam altissimus, et mota est terra.³ Hic igitur
rex, post hec egrotavit et misit ad sanctum
pontificem prefatum pro sua infirmitate. Qui
illum sibi magistrum ex predicta eius elegit
doctrina. Cui protinus per internuncios audita
mandavit infirmitate ut ad illum redisset cybum,
quo puerulus adhuc atque infantulus vescebatur.
Ergo rex iste, cum puer esset, fuit intra Alpes
cum pastoribus peccorum, et erat lacteo

¹ Supply *duxit*, or some similar word.

² Ps. xlv. 5.

³ All references from Ps. xlv. woven into the writer's sentence.

nutritus cybo. Ad quem, secundum viri Dei doctrinam rediens, continuo melius habere coepit. Hec igitur sensu in quibusdam proferimus, ne ut ipse de sanctorum ait actibus que scripsit
p. 100. rustice dicentes nil spiritale dicamus.||

XXIV. — Praise
of St. Gregory's
writings, especially
of his homilies.

Huius denique verius inter cetera viri signum sanctitatis, quod maius est mirandum, omnibus quod in scriptis suis tam preclarum inluxit illi celeste in se Christo, ut prediximus, loquente ingenium, sicut in omeliis eius est omnibus conspicuum considerantibus, de quo Ipse *predicate* ait *evangelium omni creature*.¹ Quod tam plene tamque ab eo suscipit sapienter, qui est Dei sapientia in mysterio abscondita, quem predestinavit Deus ante secula in gloriam nostram, ut a gente Romana que pre ceteris mundo intonat sublimius proprie de aurea oris eius gratia, *Os aureum* appellatur. De quo pulchre Dei loquitur sapientia, dicens: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis*,² quo bene ad eum dirigitur, id quod de Christo legitur dictum: *Diffusa est gratia in labiis tuis*.³ Quod non solum per illum hominis Filium, sed per eius quoque membra completur. Quod per hunc virum

¹ Marc. xvi. 15.

² Prov. xxi. 20, or cf. Prov. xiv. 33.

³ Ps. xliv. 3.

Domini, voce velut viva, usque hodie suavitate resonat nobis melliflua. *Interpretabor*, ait sanctus Heronimus, *in membris quod fertur ad caput*:¹ intellegam de servis quod impleatur in domino; quia gloria domini gloria famulorum sit. Et ubicumque oportunitas loci se obtulerit, sic de vero lumine disputabo ut dirivetur ad eos quibus Christus donavit ut lumen sint. De quo cum dixit *vox estis lux mundi*,² et postea omnibus || lucere in domo debere ostendit. p. 101. Necnon et ait, *luceat lux vestra coram hominibus*³ et reliqua: ecce etiam in hoc viro non tam coram hominibus sed etiam coram angelis lucere⁴ monstravit.

Unde de ordinibus illorum, scilicet agminis tali tractavit ingenio quali nequaquam sanctorum aliquis vel ante vel post eum invenimus fecisse alterum. De quibus etiam fide integer et vita purus sanctus Augustinus, e cuius in orbem flumina ventre fluent aque vive,⁵ *Ego me*, inquit, *ignorare ista confiteor*.⁶ Hic vero eos non solum in suis distinxit agminibus, omnia ex sanctis

XXV. — His teaching about the Angels.

¹ Ep. xlv. (Migne P.L., vol. 22, col. 485). *Et quidquid in membris laudis est omne refertur ad caput.*

² Matth. v. 14.

³ Matth. v. 16.

⁴ The quantity marked in MS.

⁵ Cf. Joan vii. 38.

⁶ De Civitate Dei, lib. xv. (Migne, P.L., vol. 41, col. 437)—*Sive in Angelis, quorum numerus ignoratur a nobis.*

confirmando scripturis, verum etiam ad nostre consortia vite, mundo corde quo beati tantum Deum videbunt dirivavit. Iste igitur ille de quo ait Salvator : *omnis scribe doctus in regno celorum similis est homini patris familias qui profert de thesauro suo nova et vetera.*¹ Unde cum hec nova diximus in modico et vetera similiter dicenda quo thesaurus eius esse clareat celestis sibi que apertus patuisse, *ubi neque erugo neque tinea demolitur et fures non effodiunt nec furantur.*²

XXVI. — The homilies on Ezechiel dictated by a white dove.

Nam in homeliis sancti Ezechielis prophete cui iam similiter celi aperti sunt, hoc idem de illo patet cito legentibus, ubi de quattuor illud animalibus tractat. Quod cum fieret, vox supra firmamentum stabant et submittebant alas suos. Possunt enim, inquit, firmamenti nomine celestes potestates intelligi. Et potest firmamentum
 p. 102. nominari Unigenitus incarnatus || per hoc quod in Eum nostra natura ad eternitatem firmata est. Congrue itaque aliquando *celos*, aliquando vero *celum*, nomine solius firmamenti intelligimus, de quo nunc signum fideliter narratum huic nostro pape celos aperire testamur, quo eum Christum Dominum, sui insignum exempli, gratia celesta monstrasse. De qua super eos scriptum est corpore quo ille in Filio hominis Unigenitus

¹ Matth. xiii. 52.

² Matth. vi. 20.

Patris, per virginem Spiritu Sancto superveniente factus, nasci dignatus est, aqua a Iohanne baptizato, *aperti sunt ei celi et vidit*, inquit, *spiritum Dei descendantem sicut columbam et venientem super se.*¹ Ita super hunc virum Dei vidisse, quidam dicitur de suis satis ei familiaris, albam sedisse columbam cum in predictum Ezechielem fecit omelias. Cui scilicet videnti valde pro illo iratus accessu percepit, ne quandiu² ipse viveret in carne, id alicui indicaret, ne scilicet aperto celestis signo claritatis, fama extolli foris videretur humana. Unde a dextris per gloriam incedens, fecit sibi om[nibus] ipse quoque exemplo a sinistris gradiendi ignobilitatem.

Nota quomodo hoc pulchre priori convenit lectioni de qua diximus evangelice. Huic namque prophete, celis apertis, quadriga Domini et vera cerubin scientie multitudo de Filio hominis visa est. In cuius quam et ipse quoque pulchre prefiguratione Filius hominis sepe vocatur. Quis igitur dubitet et huic celos pape³ nostro apertos, quorum ille clavicularios sibi aperire cum Petro potentiam habuit, cum et || ipse omnes quoque scale meminerit, de qua longe p. 103. prediximus vigilorum divinorum. Quis et hoc in eo sane mentis non agnoscat, cum illa triginta

XXVII. — The
Morals and Dia-
logues.

¹ Matth. iii. 16.

² *Nequandu* in MS.

³ *Papa* in MS.

duo consideret volumina, que beatum Iob exponendo, dictis *Moralibus*, in languentium direxit mirabile morum, contra vitia humanorum medicamina animarum. Quem ipse, de celis lumbis accinctum Dominus de suis operibus profundissimis interrogatus est; de quo hoc, inquit, divine providentie consilium fuit, ut percussum Iob, percussus exponerem, et flagellati mentem, melius per flagella sentirem.

XXVIII. Horrible death of his hard-hearted persecutor.

Quis in eo quoque apostolicam non stupeat tantam ligandi solvendique gratiam, non solum viventes sed etiam morientes, atque sub divino infernali examine constitutos. Quod ad nostram adhuc viventes relegamus utilitatem, inscriptis quoque eius hystoricis de exitu animarum multa narravit miracula. Nam pro occultis¹ tribus contra sui regulam monasterii solidis, que morientem medicum adhuc in terra immo ligavit in inferno. Quo magnum terribiliter incussit viventibus terrorem edificationis, eumque misericorditer postea ac potenter, quia *porte eius non prevalebunt adversus eum*², eius ex eo solvit sacrificio, qui fuit *inter mortuos liber*³, quo se fuisse per se solutum die trigesimo ostendit in

¹ The MS. reads *occultis pro tribus*, but three dots are placed over *occultis* and *pro*, to mark the need of transposition.

² Matth. xvi. 18 (*adapted*).

³ Ps. lxxxvii. 6.

celo. Tale quid etiam celestis eius sensit in eo papa animus quod horret dicere, qui candelabri, non solum || Romanorum sed etiam p. 104. totius mundi, lucerna Rome que urbium caput est orbisque domina, sancti Heronimi lugubri ex ea emigrando infidelitate lectionis, que Dei lampadem singulari ab eo lumine accensum, quantum in se fuit extinguens, suam idcirco merito a sancto Gregorio meruit obscurari lampadem. Nec inmerito ; quia in eo lectionis quoque divine lampas hoc lucissime agendum dilucidavit. Necnon et aliud simile huic testatur horribile de illo, qui fuit ipsius successor. Qui cum presul post eum Rome constituitur, fame illius quia laudem habere nequit ei invidisse ita pronuntiatus. Cum enim sanctus vir Gregorius Christi, sic caritate constringitur ut plures è populo post suam conversos suscepit, doctrinamque suorum eorum non facile iste ab eo secundus portavit multitudinem, dicens : Licet Gregorius omnem potuisset excipere populum, non tamen nos omnes possumus cybare, sustinereque, quod certum tertio, ob prefatam maxime invidiam, dixisse narratur. Totidem quoque vicibus quibus hec illis dicebat, qui eum frequentius pulsabant pro necessitatibus predictorum a sancto Gregorio adsumptorum ei

apparuisse, non leniter adlocutus dicitur, cur ista de se sic iudicasset in eo quod tantum pro domino faciebat. Cumque eius non adquievit sermonibus, tertia vice eum adloquens, pede suo percussit in caput. Cujus dolore percussio-
 p. 105. sionis in paucis diebus || defunctus est.

XXIX.—Miracle
 of the Salvation of
 Trajan.

Quidam quoque de nostris dicunt narratum a Romanis Sancti Gregorii lacrimis, animam Traiani imperatoris refrigeratam vel baptizatam, quod est dictu mirabile et auditu. Quod autem eum dicimus baptizatum, neminem moveat; nemo enim sine baptismo Deum videbit unquam. Cuius tertium genus est lacrimae. Nam die quadam transiens per forum Traianum, quod ab eo opere mirifico constructum dicunt, illud considerans repperit opus tam elemosinarium eum fecisse paganum, ut Christiani plus quam pagani esse posse videretur. Fertur namque contra hostes exercitum ducens prope pugnaturus, unius ad eum voce viduae misericorditer mollitus, substetisse totius imperator orbis. Ait enim illa: *Domne Traiane, hic sunt homines qui filium meum occiderunt,¹ nolentes mihi rationem reddere. Cui, cum rediero, inquit, dicito mihi, et faciam eos tibi rationem reddere.* At illa:

¹ The accent is marked in the MS.

*Domine, ait, si inde non venies, nemo me adiuvet. Tunc iam concite reos, in eam fecit coram se in armis suis subaratam ei pecuniam componere quem debuérunt.*¹ Hoc igitur sanctus inveniens Gregorius, id esse agnovit quod legimus; *Iudicare pupillo et defendite viduam et venite et arguite me dicit Dominus.*² Unde per eum quem in se habuit Christum loquentem ad refrigerium anime eius quid implendo nesciebat, ingrediens ad sanctum Petrum solita direxit lacrimarum || fluentia, usque, dum promeruit sibi divinitus revelatum fuisse exauditum, atque ut numquam de altero illud presumpsisset pagano.

p. 106.

His igitur omnibus almi huius viri signis, utcumque de gestis eorum in Christo obsecramus lectorem, si quid melius scire possit in illis, ne vituperationis sue dente nostre adrodet opus diligentie tanti viri dilectione magis quam scientia extorsum. De qua ipse scripsit quod legitur: *fortis est ut mors dilectio*;³ ne forte melius fructum facere prevalendo nolens, ipsius Christi securem sibi ad comburendum se, in crura exciso, radicitus convertat, *Caritas enim*

XXX. — The author's regret at the meagreness and uncertainty of his narrations.

¹ The accent is marked in the MS.

² Isai. i. 16, 17. *Iudicate pupillo, defendite viduam, et venite et arguite me, dicit Dominus.*

³ Cant. viii. 6.

*urget nos*¹ iuxta nostri modulum ingenioli hoc memorie tradere signa, de hoc nostro Deo nobis donante doctore. Unde etiam, quia semper est pro veritate certandum catholica, quantum in nobis est verum diximus. Id vero scrupulum nec ulli moveat, licet horum ordo preposterus, quia id sole clarius iubar sancte scripture et sanctorum sepe auctorum in se narratio rerum rite motarum demonstrat; sicuti est illud maxime auctoritatis evangelice quod sanctus Matheus, prope finem sui posuit² libri, Ihesum templum intrantem et ex eo vendentes et ementes eiecit;³ quod beatus Iohannes pene posuit in sui principio voluminis;⁴ verba quoque ab eis alia pro aliis sepe posita, sensum tantum eundem. Verum jam defendunt ut est illud quod alter evangelista ovem perditam ait in montibus,⁵ alter vero in deserto,⁶ cum utique
 p. 107. aliud illorum ait verborum quia eam || pastor in humeris Christus inventam revehit ad gregem. Sed neque et illud moveat quemquam si quid horum de alio quolibet sanctorum fuisset

¹ 1 Cor. v. 14.

² *Posuit sui* in MS., but dots signifying the need of transposition have been placed over each word.

³ Matth. xxi. 12.

⁴ Joan ii. 14-16.

⁵ Matth. xviii. 12.

⁶ Luc. xv. 4.

effectum, cum sanctus apostolus per mysterium unius corporis membrorum sanctorum, scilicet vitam comparando, concordat ut simus ad invicem alter alterius membra.¹ Fitque officium, verbi gratia, oculorum et aurium manibus ac pedibus sic profuturum sicut illis in commune, et ita omnia in omnibus licet *non eundem actum habent*.² Inde etiam scimus sanctorum esse omnia per caritatem corporis Christi, cuius sunt membra communia. Unde si quid horum que scripsimus de hoc viro non fuit, quae etiam non ab illis qui viderunt et audierunt per ore didicimus, vulgata tantum habemus, de illo eius etiam esse in magno dubitamus minime, quod iam hic sanctus vir, in sua prefata sapientia, satis evidenter docet, ut amantium semper in alterutrum fiat quod cernitur in aliis. Et hoc iam in supra illa societate angelorum esse nihil hominum, quorum ut prediximus, rimatus est archana, declarat, dicens : quia non minus unumquemque reficit quod in altero videt quam quod in semetipso possidet. Et, ut altiora repetam, Dominus Deus omnipotens sanctorum angelorum et hominum, postquam creavit omnia, per eos quos fecit *ad imaginem suam*,³ semper sua

¹ 1 Cor. xii. 12-20.² Rom. xii. 4.³ Gen. i. 27.

maxima ostendit miracula. Primo enim ea angeli hominibus nuntiabunt optimisque illi post ea minoribus. Sicut in Moysi de populo Iudeorum legimus, ceterisque sanctis usque in adventum Salvatoris nostri, cuius tantum erat, et est semper, *salvare quod perierat* ;¹ unde creavit in primordio cum in fine restauravit perditum ostendit suum. Et in hoc caritatem illis quibus||
p. 108. dixit : *sicut dilexit me pater et ego dilexi vos*,² dans ipsis a suis maiora fecisse miracula, dicens : *maiora horum facietis*.³ Quod sane et in doctrina potest quoque cognosci, quia indubitanter maiorem sibi Christus per suos adquisivit non solum apostolos, sed etiam et alios doctores, credentium multitudinem. Hanc quoque caritatem et in futuro ostendet iudicio, ubi peccatores a iustis iudicentur, quando ut verbis eius utamur : *exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorum*.⁴ Apostoli quoque super sedes duodecim iudicabunt duodecim tribus Israel.⁵ O quam magna miraque Salvatoris nostri Ihesu Cristi caritas, de quo dixit Apostolus : *ostendit autem suam caritatem Deus in nobis*,⁶ qui tantam in beato nostro apostolico Gregorio suam

¹ Matth. xviii. 11 ; Luc. xix. 10.

² Joan xv. 9.

³ Joan xiv. 12.

⁴ Matth. xiii. 49.

⁵ Matth. xix. 28.

⁶ Rom. v. 8, *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis*.

ostendit caritatem, cuius cum humilitatem fuisset secutus, certum est quod ex ceterorum eum praeceptorum custodia, tanta inluminavit sapientia. Ipse est de quo Salamon : *posside, ait, sapientiam, et in possessione sua, posside intelligentiam*,¹ et reliqua. Quam unde possidere potuisset, Pater eius exposuit, dicens : *a mandatis tuis intellexi*;² et paulo prius : *super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est ; super senes intellexi, quia mandata tua exquisivi*.³ Ex hoc igitur apparet sanctis, qualiter quis Christi custodit praecepta, hoc mirifico ingenio suo sanctus agnoscendo Gregorius, non de se iactando sed de alio sancto locutus : *Quare, inquit*,⁴ *divinitatis secreta non nosset, qui divinitatis praecepta servaret, cum scriptum sit : qui adheret Domino unus spiritus est*.⁵ Per hunc quippe inhabitantem spiritum eius quo caritas eius diffusa est in corde suo,⁶ quae *finis praecepti est, de corde puro et conscientia bona et fide non ficta*⁷ humilitatis || sue qua proprie p. 109. caritatis quiescit opus, explevit mirificum.

¹ Prov. iv. 7, *Posside sapientiam, et in omni possessione sua acquirere prudentiam.*

² Ps. cxviii. 104.

³ Ps. cxviii. 99, 100.

⁴ This passage remains, at present, unidentified.

⁵ 1 Cor. vi. 17.

⁶ Rom. v. 5, and viii. 11.

⁷ 1 Tim. i. 5.

XXXI.—The *Regula Pastoralis*.

Cur etiam pastoralis fugeret cure gravidinē Iohanni episcopo¹ Ravenensi humiliter reprehendenti, pro se apologice conscripsit.² Primo qualis esse debeat pastor populi Dei, super quo sic breviter dixit : Nequaquam valet in culmine humilitatem discere, qui minimis positus desit superbire. Inter hec itaque quid sequendum et quid timendum nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus nec coactus accedat. Deinde, miro omnibus modo, qualiter doceat similiter promulgavit. De quo ita quoque breviter dicebat *non omnibus una eademque exortatio congruit. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum. Sepe namque aliis officiunt³ que aliis prosunt.⁴* Hinc etiam diversa humani generis vitia virtutesque publicano pene omnium hominum enumerando genera, quid, cui, quando, quamdiu vel quomodo esse dicendum, mira exortatione admonuit.

XXXII. — St. Gregory's death ; his title of Saint ; his invocation ; his grave.

De fine vero huius vitæ viri, quomodo qualis esset, minime audivimus. Quomodo in Deum moritur, ubi maxime queritur sanctitas ? Quid amplius fidem nostram primo refecit, quomodo

¹ *Pastoralem fugeret curam gravidinis Iohanni episcopi, &c.*, in MS.

² Migne, *P.L.*, vol. 77, coll. 13-17.

³ *Officium* in MS.

⁴ Migne, *P.L.*, vol. 77, col. 49.

quod ille iam de sua scripsit humilitate monastice vitae, quia mortem quoque que pene cunctis pena est, videlicet, quasi ingressum vite et laboris sui premium amabat. Hoc etiam proprie iam sanctorum est perfectorumque tantum hominum mortem amare, et cum apostolo posse dicere : *cupio dissolvi et esse cum Christo*.¹ Mors enim omnium regina est formidinum, de qua propheta corde divino edoctus dicebat : *et formido mortis cecidit super me*.² Secundo, quod hic idem de omnibus sanctis ait propheta communiter : *pretiosa est in conspec || tu Domini mors sanctorum eius*.³ p. 110. Iste enim sanctus utique per omnem terram tam sanctus habetur, ut semper ab omnibus ubique *sanctus Gregorius* nominatur. Unde letaniis, quibus Dominum pro nostris imploramus excessibus atque innumeris peccatis quibus eum offendimus, sanctum Gregorium nobis in amminiculum vocamus, cum sanctis scilicet apostolis et martyribus, inter quos eum in celis Christo credimus coniunctum, illumque esse super familiam suam servum fidelem et prudentem, qui in tempore tritici tam abundanter donavit illi mensuram,⁴ ut cunctis per orbem sacramenta ruminando divina, qualiter illud granum fru-

¹ Philip. i. 23.² Ps. liv. 5.³ Ps. cxv. 15.⁴ Cf. Luc. xii. 42.

menti mortuum multum cadens in terram adferens fructum,¹ a fidelibus cottidie debeat libari atque in perpetuum gustari salutem ; quo iam de eo, qui in eo manet et ipse in illo, dicebat : *beatus ille servus quem cum venerit dominus suus invenerit sic facientem ; Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.*² Quam scilicet promissionem suam Domini sui beatissima pretiosa in conspectu eius morte, IIII. Idus Martias expectat feliciter in ecclesia sancti Petri, cuius sedit episcopatum annos XIII., menses VI., dies X., ante eius officii secretarium³ sepultus, corpore dormit in pace. A Quo est resuscitandus in gloriam, Cuius corporis et sanguinis secreta nobis initiavit sacramenta, Qui solus, remotis omnibus hostiis carnalibus, tollit immolatus omnium peccata ; cum quibus omnibus in unitate Deitatis sue semper regnaturus in secula seculorum. Amen.

¹ Cf. Joan xii. 24, 25.

² Matth. xxiv. 46, 47.

³ I.e., the Sacristy.

